

Slovenska skladnja: Zgradba glagolske zveze

(52-62)

- Glagolsko zvezo sestavljata glagol in glagolsko dopolnilo
- Glagol se manifestira drugače v različnih časih
 - o pomožni glagol in deležnik – preteklik in prihodnjik (predpreteklik?)
 - (1) *Minister Zver je naredil napako že lansko leto*
 - (2) *Meta bo protestirala proti vladni politiki.*
 - (3) *Minister je bil pokvaril celotno situacijo že jeseni leta 2006.*
 - o samo glagol – sedanjik
 - (4) *Strojanovi čakajo na novo neumno potezo vlade.*
 - o pomožni glagol in nedoločnik – sedanjik, preteklik ali prihodnjik
 - (5) *Vsem nam je živeti skupaj.*
 - (6) *Vsem nam je bilo živeti doma.*
 - (7) *Vsem nam bo zmrzovati v pisarni.*

Dobro bi bilo tudi ločiti različne glagole, saj hitro opazimo, da niso vsi glagoli znotraj glagolske zveze. Najočitnejši primer glagola, ki očitno ne spada v glagolsko zvezo, je pomožni glagol. V slovenščini nimamo velikega nabora pomožnih glagolov. Za tvorjenje preteklika uporabljamo glagol biti v sedanjiku—*sem, si, je ...*—za tvorbo prihodnjika pa glagol biti v prihodnjiku—*bom, boš, bo ...*. Poleg omenjenih dveh, bi kot pomožni glagol lahko šteli tudi pogojnik oz. konjunktiv 'bi' (*Ali bi lahko dobil odgovor? Jaz bi raje plezal kot plesal.*). V drugih jezikih pa med pomožnimi glagoli najdemo tudi druge glagole, recimo *imeti, stati* itd.

- o Nekatera primorska narečja poznajo tudi pomožni glagol *stati* (zelo verjetno kot direktni prevod italijanskega *stare*), recimo v primerih „*Ma dej vizidor ne stoj mi z takšnimi predlogi in ne stoj zavajati ljudi, ker materjal je zelo poceni in jaz ti lahko sam naredim eno hišo po trenutnih cenah brez parcele, itd.*” (<http://predlagam.vladi.si/webroot/idea/view/1367/null/comments>)

Za pomožne glagole je značilno, da nimajo leksikalnega pomena oz. da v stavku opravljajo samo slovnično funkcijo. (Lahko bi sicer rekli, da ima pomožni glagol *biti* v slovenščini pomen časa.) Blizu pomožnim glagolom so tudi glagoli, ki sicer imajo bolj očitni pomen, a to še vedno ni leksikalni pomen. To so modalni in fazni glagoli, ki med drugim tudi ne morejo sprejeti samostalniške zveze kot dopolnilo.

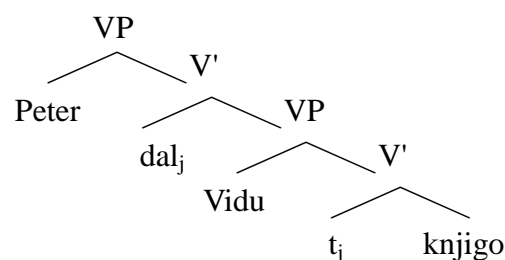
- o fazni/modalni ... glagol in nedoločnik – ni vezano na en sam čas (fazni/modalni glagol sama izražata čas)
 - (8) *Vsi moramo spoštovati sosede.*
 - (9) *Premier je začel uvajati diktaturo.*
 - (10) *Minister bo prenehal klobasati šele, ko ne bo več minister*
 - (11) *Nekateri zahtevajo preselitev podivjanih Ambružanov iz Slovenije.*
 - (12) *Ne smemo se pustiti divjakom iz Ambrusa.*
- o Glagoli premikajna ... glagol in namenilnik – ni vezano na en sam čas
 - (13) *Peter gre delat. /Peter je šel delat.*
 - Govorjeni jezik ne pozna razlike med nedoločnikom in namenilnikom (tudi nedoločnik ima končnico *-t*). Glagoli premikanja v govornem jeziku imajo torej nedoločniška dopolnila.

Ne zdi se, da so vsi primeri s faznimi in modalnimi glagoli in nedoločniškimi dopolnili enakovredni. Nekateri so dejansko enostavčni, kjer ima fazni oziroma modalni glagol funkcijo pomožnega glagola, drugi so dvostavčni, kjer imata fazni in glagol v nedoločniku enakovredno strukturno pozicijo vendar vsak v svojem stavku.

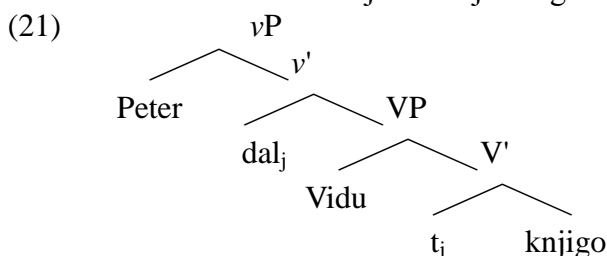
- Modalni, fazni in glagoli premikanja se zdijo (precej) enostavčni
 - o modalni: *moram, znam, morem, upam, smem*
 - o fazni: *začel, nehal, nadaljeval, prenehal, začenjam ...*
 - o gl. prem.: *grem, hodim, tečem, laufam ...*
- dopuščajo le časovno odvisne dogodke
 - (14) **Danes sem začel jutri reševati probleme, ki so se mi zgodili.*
 - (15) **Danes moram jutri popraviti avto.*
 - (16) **Danes grem jutri popraviti avto.*
 - tu bi lahko dodali, da so takšni stavki sicer možni, vendar v neki precej drugačni in ta trenutek nepomembni interpretaciji. Nekaj na temo 'Danes se zdi, da bo jutri tako, da se bo zgodil X'. To je tako imenovana futurate interpretacija (Copley 2008).
 - Ne redko se sliši kaj na temo 'Ta trenutek so naši že na svetovnem prvenstvu' (potem pa nasprotna ekipa da še kak gol ali koš in naši ostanejo doma ☺).
 - o Glagoli željenja in hotenja, ki jih nekateri tudi imajo za modalne, so najbolj oddaljeni enostavnim glagolom. Tipično dopuščajo tudi celostavna dopolnila (ki jih drugi modalni glagoli ne dopuščajo, ne glede na to ali imamo v podrednem stavku povedni, (20a), ali železni naklon, (20b)):
 - (17) *Želim si, da bi ministra Zvera na silo preselili iz doma.*
 - (18) *Hočem, da pustite Strojanove pri miru.*
 - (19) *Zaželel sem si, da bi ga vrgli iz službe.*
 - (20) a. **Ne morem, da razumem, kaj se dogaja pri nas.*
b. **Ne morem, da bi razumel, kaj se dogaja pri nas.*

Fazne in modalne glagole bomo zaenkrat pustili ob strani, saj se ne pojavljajo znotraj glagolske zveze. Posvetili se bomo glagolom z leksikalnim pomenom.

- O stavku smo do sedaj povedali tole:
 - o Glagolska zveza VP je odgovorna za podeljevanje udeleženskih vlog prizadetega in prejemnika/doživljajca
 - o Časovna zveza TP je odgovorna za podeljevanje imenovalnika svojemu določilu in posredovanja ujemanja med osebkom (torej določilom TP) in glagolom. → **Brez imenovalnika ni ujemanja!**
- Nismo razložili, od kje se pojavi dajalnik in kam postavimo predložne argumente?
 - o Problem se namreč pojavi z dvopredmetnimi glagoli. Če je predmet vedno glagolsko dopolnilo, imamo možnost imeti le en predmet (seveda ob predpostavki, da imajo skladijska drevesa le po dve veji). Kam damo torej drugi predmet?
 - o Odgovor je ponudil Larson (1988) v članku, ki ga zainteresirani lahko dobijo na tem naslovu: <http://semlab5.sbs.sunysb.edu/~rlarson/larson88do.pdf>

- Glavna ideja te zgradbe je, da se glagolska projekcija ponovi. Tako dobimo tri prosta vozlišča: določilo zgornje VP, ter določilo in dopolnilo spodnje VP. Ločnico na dve glagolski zvezi smo dejansko že vpeljali, zgornjo glagolsko zvezo pa smo poimenovali *vP*. Spodnja VP gosti oba predmeta. V kolikor imamo več argumentov—za Larsona so argumenti tudi prislovna določila časa in kraja—se VP ponovi še enkrat ali dvakrat.
- Maloglagolska zveza *vP* je odgovorna za podeljevanje udeleženske vloge vršilca in tožilnika glagolskemu dopolnilu. V primeru odsotnosti maloglagolske zveze *vP* dobimo trpni stavek (ali netožilniškega). V tvornih stavkih se iz določila maloglagolske zveze vršilec premakne v določilo časovne zveze TP. Novejša verzija te zgradbe je videti takole:

- Sledeč zgradbi (21) ima nepremi predmet višjo stavčno pozicijo kot premi predmet. Za takšen položaj posameznih argumentov smo se odločili, ker se zdi ta vrstni red najnaravnejši. Konkretno je (22a) naravnejši oz. nevtralnejši od (22b), (23a) pa naravnejši oz. nevtralnejši kot (23b). S testi bomo skušali našo intuicijo še potrditi.

- (22) a. *Peter je dal Vidu knjigo.*
 b. *Peter je dal knjigo Vidu.*

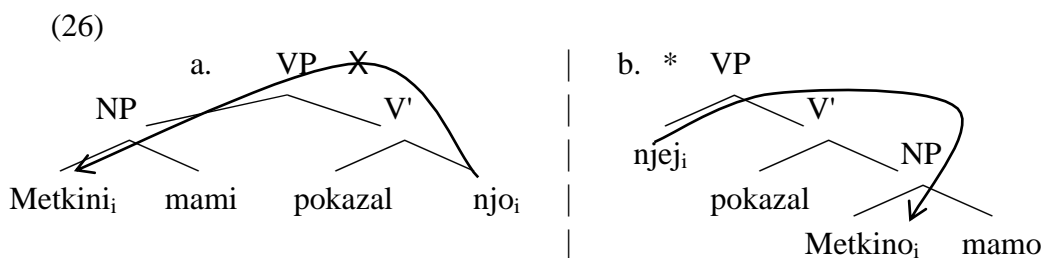
- (23) a. *Peter je Vidu dal knjigo.*
 b. *Peter je knjigo dal Vidu.*

- Drugače kot v angleščini, kjer so navezovalni testi precej jasni, v slovenščini na podlagi navezovanja povratno svojilnega zaimka ne moremo zaključiti ničesar. V slovenščini so anaforični izrazi lahko navezani le na osebek, medtem ko v angleščini takšne restrikcije ni. Podobno velja da zaimki ne smejo biti navezani na osebek, lahko pa so navezani na kak drug argument. Zato tudi načela B ne moremo uporabiti.
- Še vedno pa si lahko pomagamo z načelom C navezovalne teorije. Zgornja zgradba ima jasne predikcije glede navezovanja. Ker se nepremi predmet nahaja više od premega, nepremi predmet sestavniško poveljuje premega, ne pa tudi obratno. Ime znotraj premega predmeta bo torej navezano s strani nepremega predmeta, ime znotraj nepremega predmeta, pa ne more biti navezano s strani premega predmeta, saj je nepremi predmet više v zgradbi. Sedaj lahko sestavimo dva stavka, enega z imenom znotraj premega predmeta (recimo *Metkino mamo*) in enega z imenom znotraj nepremega predmeta (recimo *Metkini mami*).
 - Primeri (24) in (25) napoved zgornje zgradbe potrdijo. V (24) je ime znotraj dajalniške samostalniške zveze, koindeksirani zaimek pa je na mestu tožilniške predmetne zveze. Ker načelo C prepoveduje navezavo imen s strani s-poveljujočih koindeksiranih samostalniških zvez, v primerih (24) zaimek v vlogi direktnega (tožilniškega) predmeta ni više od nepremega (dajalniškega) predmeta s koindeksiranim imenom.

- (24) a. *Peter je Metkini_i mami pokazal njo_i.*
 b. *Peter je njo_i pokazal Metkini_i mami.*

- Primera (25) pa sta ravno obrnjena, lastno ime se nahaja znotraj tožilniškega predmeta, koindeksiran zaimek pa je dajalniška samostalniška zveza. Primera sta nesprejemljiva (vsaj večinsko). Sklepamo lahko, da je v primerih kršeno načelo C, kar pomeni, da se nepremi (dajalniški) predmet nahaja više od premege (tožilniškega) in sestavniško poveljuje ime zotraj direktnega predmeta. Za tiste, ki sta jim primera sprejemljiva (še posebej primer (25b)), glej možno razlago spodaj.
- (25) a. *Peter je *njej_i* pokazal *Metkino_i* mamo.
 b. *Peter je *Metkino_i* mamo pokazal *njej_i*.

- Če si pogledamo zgradbo, bo morda slovničnost in neslovničnost postala jasnejša. V (26a) *Metkini* ni s-poveljevano s strani zaimka *njo*, niti ne s-poveljuje zaimka *njo*. V (26b) pa zaimek *njej* s-poveljuje pridevnik *Metkino*.

- S čim še lahko pregledujemo hierarhičnost zgradbe?
 - Vezniške zveze? Dejali smo, da veznik 'in' vedno združi dva enaka sestavnika. Karkoli bomo torej združili z *in*, je nižje v zgradbi od tistega, kar smo iz vezniške zveze izpustili.
 - Oba predmeta skupaj očitno tvorita sestavni (ali je glagol del tega sestavnika ali ne, na podlagi primera (27) ne moremo ugotoviti, ker glagol podlega t.i. vrzeljenju (morda 'vrzelno opuščanje' – gapping /vrzel = gap). Lahko pa da se glagol premakne v vozlišče *v*, tako da vsebuje VP le še oba predmeta.

(27) *Peter je dal Meti knjigo in Vidu svinčnik.*
- Ta del zgradbe se zdi dokaj jasen. Pa vendar:
 - Stegovec (2011) primerja različne vrstne rede premege in nepremege predmeta ob trovezljivih glagolih tipa *dati* in *predstaviti* ter ugotavlja, da je razmerje med obema predmetoma različno glede na medsebojni vrstni red. Vrstni red nepremi predmet > premi predmet, naj bi bil primerljiv angleški 'double object construction', kakor v stavku 'John gave Mary the book', medtem ko naj bi bil vrstni red premi predmet > nepremi predmet primerljiv angleški 'dative prepositional construction', kakor v primeru 'John gave the book to Mary'. To kaže na obstoj dveh različnih dajalniških položajev znotraj glagolske zveze.
 - Dajalniški predmeti se res zdijo, da so dveh različnih vrst. Dajalniški predmet je lahko prejemnik dejanja ali pa prejemnik predmeta. Tako lahko primer (28) razumemo na dva načina. Peter je lahko prejemnik pice, ki jo je spekla Meta, ali pa je Meta Petru le naredila uslugo in spekla pico, ki bi jo Peter moral speči oz. dati nekemu drugemu, kar bolj eksplicitno pove primer (28b).

(28) a. *Meta je Petru spekla pico.*
 b. *Meta je Petru spekla pico za Nejo.*

 - V omenjenih dveh primerih vzpostavljamo različna razmerja med enotami znotraj stavka. V prvem pomenu smo vzpostavili direktno razmerje med

nepremim in premim predmetom, saj Peter na koncu dobi pico (ima pico v lasti). V drugem pa smo vzpostavili razmerje med nepremim predmetom in sami dejanjem pečenja pice. Ti dve pomenski razmerji nam dasta slutiti, da je v ozadju tudi drugačna zgradba, dva dajalniška neprema predmeta naj bi namreč pripadala dvema različnima skladenjskima pozicijama. To bi se najlepše videlo, če bi v isti stavek lahko dodeli oba dajalnika. Z malo (ali pa kar veliko) telovadbe se to zdi možno (stavka pobrana iz Marvin 2009 – izroček SinFonIJA 2).

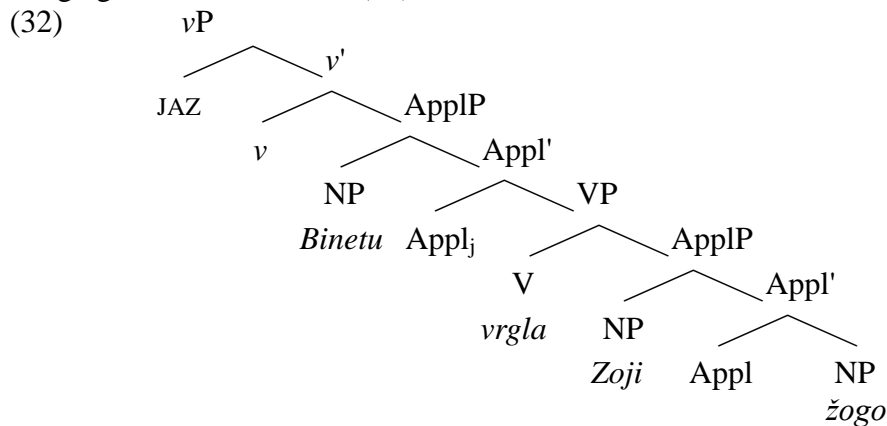
(29) *Vrgla ti bom žogo Zoji.*

(30) *Binetu bom vrgla žogo Zoji.*

- Obe vrsti dajalnika nista na voljo z vsemi glagoli, recimo glagoli tipa DATI (dati, dovoliti, podariti, prinesiti, podati itd.) dovolijo le dajalnik, ki povezuje dajalniški predmet z drugim argumentom, podobno še glagoli tipa pokazati, povedati in videti. (31) recimo ne more pomeniti, da je Meta dala knjigo neki osebi X namesto Petra, ki bi to sicer moral storiti.

(31) *Meta je dala Petru knjigo.*

- Zgradba obeh dajalnikov je minimalno različna. Drevo (32) prikazuje zgradbo glagolske zveze stavka (30).

- Z nepremim predmetom smo naredili nekaj podobnega, kot smo storili z vršilcem. Vzpostavili smo novo skladenjsko projekcijo, ki je odgovorna za dodajanje te udeleženske vloge. Podobno kot ima vzročniška projekcija (maloglagolska projekcija) tipično neko vzročniško morfologijo, ima tudi aplikativna projekcija aplikativno morfologijo, ki je po jezikih sveta zelo pogosta, slovenščina pa je ne pozna.
- Recimo jezik venda (bantujski jezik, ki se govori v Južni Afriki) ima oba morfema, tako vzročniškega kot aplikativnega (primer (33) pobran iz Pylkkänen 2002).

(33)	a.	Mahaḍa	o-nok-a.	(KS=končni samoglasnik)
		sneg	3ed.PRET-stopiti-KS	(PRET=preteklik, VZR=vzročnik)
		'Sneg se je stopil.'		(APL=aplikativ)
	b.	Mukasa	o-nok-is-a	mahaḍa.
		Mukasa	3ed.PRET-stopiti-VZR-KS	sneg
		'Mukasa je stopil sneg.'		
	c.	Mukasa	o-nok-is-el-a	Katonga mahaḍa.
		sneg	3ed.PRET-stopiti-VZR-APL-KS	Katonga sneg
		'Mukasa je Katongi stopil sneg.'		

- Sedaj lahko pogledamo še položaj prislovnih določil. Prislovna določila se namreč

zdijo del glagolske zveze in vsaj nekaj prislovnih določil kraja (vsaj smeri) od glagola tudi prejme udeležensko vlogo, recimo '*Peter je položil knjigo na mizo.*'

- Če so res del glagolske zveze, se postavi enako vprašanje, kot smo ga imeli na začetku razprave o glagolski zvezi: »Kam naj postavimo prislovna določila, če pa so vsa zgradbena mesta znotraj glagolske zveze že zapolnjena?« Zopet se bomo obrnili na sestavniške teste.
 - Kot že omenjeno, vezniška zveza združuje dva enakovredna sestavnika. Prislovna določila časa se zdijo možna tako znotraj sestavnika kot zunaj njega
- (34) *Meta je dala [[včeraj Vidu lepo knjigo] in [danes Črtu zvezek]].*
(35) *Meta je dala včeraj [[Vidu lepo knjigo] in [Črtu zvezek]].*
Ali še lažje:
(36) *Včeraj je Meta dala [[Vidu lepo knjigo] in [Črtu zvezek]].*

- Iz tega ne bomo vlekli zaključkov

- Poglejmo še, če je kateri izmed obeh predmetov opustljiv. Uporabljamo samo vrstni red, ki se zdi edini nezaznamovan – ni vezan na kako posebno interpretacijo (žarišče, tema – rema ...): *Včeraj je Meta Vidu dala lepo knjigo* (ali morda še *Včeraj je Meta dala Vidu lepo knjigo.*)

- (37) *Včeraj je Meta Vidu dala lepo knjigo, danes pa zvezek.*
(38) **Včeraj je Meta Vidu dala lepo knjigo, danes pa Zvonki.*
(39) *Včeraj je Meta dala Vidu lepo knjigo, danes pa zvezek.*
(40) **Včeraj je Meta dala Vidu lepo knjigo, danes pa Zvonki.*
(41) *Mojca je včeraj dala Vidu lepo knjigo v Gorici, danes pa še zvezek.*
(42) **[?]Meta je včeraj dala Vidu lepo knjigo v Gorici, danes pa še Zvonki.*

- V primerih (38), (40) in (42) skuša vezniška zveza povezati sestavnik, ki vsebuje nepremi predmet in prislovno določilo časa. Noben teh primerov ni dober oziroma so vsaj precej slabši od njihovega lihega para, kjer vezniška zveza povezuje sestavnika s prislovnim določilom časa in premim/direktnim predmetom. Vendar pa se sodbe popolnoma spremenijo, če spremenimo vrstni red premege in nepremege predmeta.

- (43) **[?]Včeraj je Meta dala knjigo Vidu, danes pa zvezek.*
(44) *Včeraj je Meta dala knjigo Vidu, danes pa Zvonki.*
(45) **Meta je včeraj dala knjigo Vidu v Gorici, danes pa še zvezek.*
(46) **Meta je včeraj dala knjigo Vidu v Gorici, danes pa še Zvonki.*

- (Ne)sprejemljivost zgornjih stavkov je precej odvisna od intonacije in poudarkov. Stavke (46) je recimo sprejemljiv, če je poudarek na 'Vidu', kot v (47). Poseben poudarek ni nujen, če je 'Vidu' zadnja beseda prvega stavka, kot je v primeru (48). To nam da slutiti, da je položaj na koncu stavka položaj za poudarjene besede, kar pomeni, da prestavljanje 'Vidu' na konec stavka v primerih (43)-(44) morda le ni argument proti postavljanju nepremege predmeta in prislovnega določila časa v sestavnik.

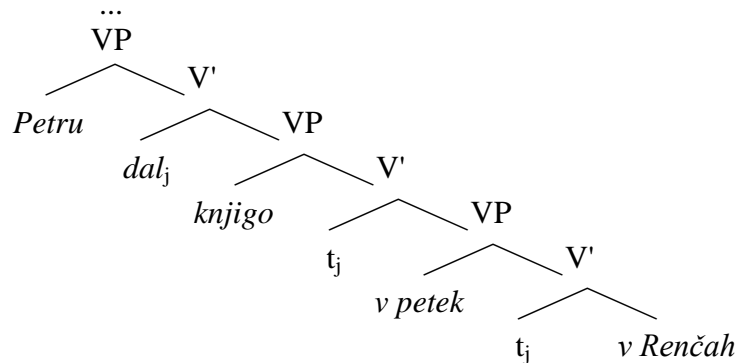
- (47) *Meta je dala včeraj (VIDU) lepo knjigo (VIDU), danes pa Zvonki.*
(48) *Meta je včeraj dala knjigo v Gorici Vidu, danes pa Zvonki.*

- S podobnimi testi bi lahko prišli tudi do hierarhije prislovnega določila časa in kraja. Ti testi nam seveda nudijo le enega od možnih argumentov za takšno ali drugačno zgradbo, tako da zares trdnega sklepa tukaj ne bomo sprejeli.

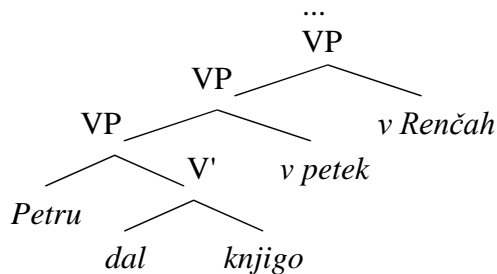
- Spodnji stavki, ki jih moramo vzeti z rezervo (pa tudi drugačne oziroma prav nasprotno argumente verjetno ne bi bilo težko najti), kažejo, da sta prislovni določili časa in kraja notranja argumenta napram prememu in neprememu predmetu.
- (49) *Meta je dala Vidu knjigo [v petek v Mirnu], [včeraj pa v Biljah].*
 (50) *Meta je dala Vidu [knjigo v petek v Mirnu], [zvezek pa včeraj v Biljah].*
 (51) *#Meta je dala Vidu [knjigo v petek v Mirnu], [zvezek pa v Biljah].*
 (52) *#Meta je dala Vidu [knjigo v petek v Mirnu], [zvezek pa v torek].*
 (53) *#Meta je [dala Vidu knjigo v petek v Mirnu], [vzela pa zvezek v torek].*
 (54) *#Meta je dala [Vidu knjigo v petek v Mirnu], [Jani pa v torek v Biljah].*
- Časovni in krajevni prislovi bi torej lahko bili najgloblji deli glagolske zveze.
 - Kar je povezano z veznikom 'in', je sestavnik:
 - (49) → sestavnik tvorita obe prislovni določili
 - (50) → sestavnik tvorijo premi (direktni/tožilniški) predmet in obe prislovni določili
 - (51)-(52) → premi (direktni) predmet in le eno prislovno določilo, ne tvorita sestavnika
 - (53) → sestavnika ravno tako ne tvorijo glagol, direktni predmet in eno prislovno določilo
 - (54) → sestavnika ne tvorijo nepremi (indirektni) predmeti in obe prislovni določili
 - Vendar pa:
 - (55) *Meta je dala [Petru knjigo v petek v Mirnu] in [Jani v Biljah].*
 - (56) *Meta je v petek v Renčah Petru dala lepo knjigo in vzela Jani zvezek.*
 - (57) *Meta je v petek v Renčah Petru dala knjigo in Jani danes vzela zvezek.*
 - (55) → sestavnik tvorijo indirektni predmet in prislovno določilo kraja.
 - (56) → sestavnik tvorijo glagol in oba predmeta brez prislovnih določil (ravno obratno, kot smo ugotavljali zgoraj).
 - (57) → sestavnik tvorijo glagol, indirektni predmet in časovni prislov
 - Nujna previdnost pri uporabi teh sestavniških testov – kažejo v obe smeri. Morda tudi drugi del stavka vsebuje prislovno določilo, le da je to prislovno določilo neizraženo – vrzeljenje?
 - Še en test, ki bi ga lahko uporabili so kleft stavki. V kleft stavke lahko postavimo premi in nepremi predmet skupaj z glagolom, (58), lahko damo glagol in premi predmet, (59), ne moremo pa skupaj postaviti v kleft le glagola in nepremega predmeta, (60), kar potrjuje našo osnovno zgradbo glagolske zveze, da je nepremi predmet nad premim.
 - (58) *Metki kupil rože je to, kar je Peter naredil.*
 - (59) *Rože kupil je to, kar je Peter naredil Metki.*
 - (60) **Metki kupil je to, kar je Peter naredil z rožami.*
 - Če s tem testom preverimo še prislovna določila časa in kraja, se nam ta pokažejo kot prilepki zgornjega dela glagolske zveze:
 - (61) *Kupil rože je to, kar je Peter naredil v Hofru v petek.*
 - (62) *Kupil rože v Hofru je to, kar je Peter naredil v petek.*
 - (63) **Kupil v petek je to, kar je Peter naredil z rožami v Hofru.*
 - (64) **Kupil v Hofru v petek je to, kar je Peter naredil z rožami.*

- Prišli smo do dveh možnih zgradb za prislovna določila. Ker imamo razloge za obe zgradbi, se med njima ne bomo odločali.

(65) ... [VP Petru [V' dal_j [VP knjigo [V' t_j [VP [v petek] [V' t_j [v Renčah]]]]]]]]

(66) ... [VP [VP [VP Petru [V' dal knjigo]]] [v petek]] [v Renčah]]

- V zgradbi (63) sta časovno in krajevno prislovno določilo znotraj glagolske zveze in tvorijo možen sestavnik skupaj z direktnim predmetom in brez indirektnega predmeta. Prislovno določilo časa je nad prislovnim določilom kraja, do česar pridemo preko (65) in (66).

(67) *Meta je dala Petru knjigo v petek v Mirnu.*

(68) *??Meta je dala Petru knjigo v Mirnu v petek.*

- V zgradbi (64) sta časovno in krajevno prislovno določilo prilepka. Njun vrstni red je poljuben, tako kot je poljubna tudi njuna orientiranost glede na preostali del glagolske zveze.

- Seveda niso vse predložne zveze nujno prislovna določila niti niso vsa prislovna določila nujno prilepki. Predložne zveze, ki označujejo smer gibanja so tipično argumenti.

- *Na mizo*, v primeru (67) je recimo obvezni argument glagola *postaviti* in od glagola tudi pridobi udeležensko vlogo. Takšno predložno zvezo bomo postavili na enako mesto kot obijačne direktne predmete, torej znotraj glagolske zveze (približno tako kot nakazuje zgradba (63)).

(69) *Srečko je postavil kovček z denarjem na mizo.*

- Podobno je prislovno določilo *na Krasu*, v (64) obvezni argument glagola *stanovati*.

(70) *Srečko stanuje na Krasu.*

- Nujno je torej ločiti med obveznimi in neobveznimi sestavinami stavkov. Le za neobvezne sestavine velja, da so prilepki in le prilepkom bomo rekli prislovna določila.

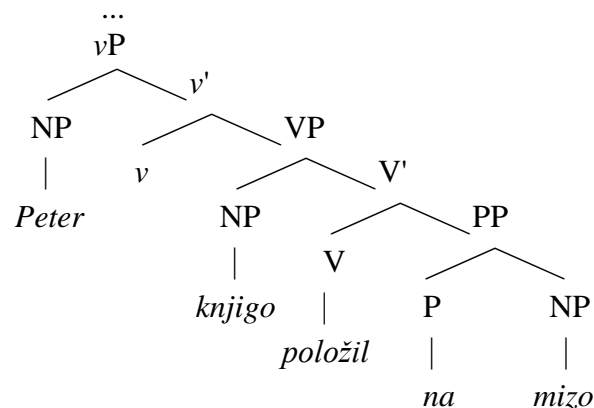
- o Glagolov, ki imajo za svoje obvezne sestavine predložne zveze, ni malo. Ti glagoli predložnim zvezam podelijo udeležensko vlogo, zato je predložna zveza dopolnilo glagola.

- (71) *Peter je položil knjigo na mizo.*
Janez je naložil seno na prikolico.
Črt je prikolico naložil s senom.
 ...

V takih primerih ne moremo uporabiti do sedaj vpeljanih dodatnih funkcionalnih projekcij, saj je poleg predložnega predmeta ob glagolu tožilniški predmet (ne dajalniški). Zdi se, da nimamo druge možnosti, kot da uporabimo Larsonov (1988) predlog podvajanja glagolske zveze. Zgradb stavka (70) bo torej zgradba prikazana v (71).

- (72) *Peter je knjigo položil na mizo*

(73)

Še vedno nismo razložili vseh možnih glagolskih zvez. Kaj lahko storimo z dvotožilniškimi glagoli? Recimo: *Peter uči Metko matematiko*. Če sta to dva enakovredna tožilniška predmeta, bomo imeli resen problem. Vendar hitro opazimo, da tožilnika nista enakovredna.

- V trdilih stavkih je predmet učenja v nekaterih primerih mogoče postaviti v rodilnik, učeče osebe pa ne.

(74) *Peter je naučil Metko matematike.*

(75) *(*)Peter je naučil Metke matematiko.*

(76) *Peter je Metko učil Odo radosti / *Ode radosti.*

(77) *Peter je Metko učil samoobrambe/ ??samoobrambo.*

- o Da je predmet učenja lahko v rodilniku morajo biti izpolnjene še nekatere druge zahteve, konkretno, se zdi, da razlika ali je predmet učenja abstrakten samostalnik, e.g. 'matematika' ali pa imenuje nekaj konkretnega 'oda radosti'.
- o Rodilnik je možen sklon za predmet učenja le, če je predmet učenja abstraktno poimenovanje (to je morda povezano s tako imenovanim delnim branjem (partitive), ko rodilnik dejansko pomeni nekaj na temo 'nekaj matematike'.
- o Razlika je torej vezana na dojetje predmeta učenja. V kolikor je govora o konkretni stvari, ki jo učimo oz. se je naučimo, jo bomo postavili v tožilnik, v kolikor pa predmet učenja razumemo zgolj kot okvir, znotraj katerega se bomo nečesa učili (ne da bi se naučili celotne snovi), bomo predmet učenja postavili v rodilnik.
- o Tudi če za učečega izberemo samostalnik v množini, je rodilnik nemogoč.
- o **Peter je naučil učenk matematike.*

- Ko imamo ob glagolu oba argumenta, je trpnik popolnoma sprejemljiv le z enim od

obeh argumentov. Tudi, če skušamo trpnik tvoriti s primeri, kjer je tožilnik na predmetu učenja bolj sprejemljiv kot roditelj.

(78) *Metka se je naučila matematiko/matematike.*

(79) *Metka je bila naučena matematiko/matematike.*

(80) **Matematika se je naučila Metko.*

(81) **Matematika je bila naučena Metko.*

(82) *Metka se je učila Odo radosti.*

(83) **Oda radosti se je učila Metko.*

- Ko delamo trpnik iz stavkov z le enim predmetom (torej ali '*Peter uči Metko.*' ali '*Peter uči matematiko.*'), je možno reči tako '*Peter se je učil.*', kot '*Učila se je matematika.*'

Očitno je torej, da sta oba tožilnika med seboj različna, kar pomeni, da je le eden od njiju pravi tožilniški predmet, ki zaseda pozicijo glagolskega dopolnila. Za zdaj recimo le, da očitno nista na isti skladenjski poziciji, in pustimo vprašanje, kje je *matematika*, odprto.

- Na drugi strani se zdi, da sta si oba tožilnika podobna glede obnašanja v zanikanih stavkih. Tako kot nikalnica v roditelj spremeni učečo osebo (82-83), se zdi, da je tudi pri predmetu učenja roditelj obvezen (84-85).

(84) *Peter ne uči Metke matematike.*

(85) **Peter ne uči Metko matematike.*

(86) **Peter ne uči Metke matematiko.*

(87) *Peter ne uči Metke Ode radosti / *Odo radosti.*

- Še eno razliko med obema predmetoma vidimo, če iz glagola *učiti se* naredimo glagolnik *učenje*. Kor je razvidno iz spodnjih primerov, je Matematika lahko drugi roditeljski argument, medtem kot je Metke lahko le prvi.

(88) *učenje Metke / učenje Metke matematike*

(89) *učenje matematike / učenje matematike Metke*

(90) *Metkino učenje matematike*

(91) **matematikino učenje Metke*

(92) *Zdenkino učenje matematike*

(93) *Zdenkino učenje Metke*

(94) *Zdenkino učenje Metke matematike*

(95) **Zdenkino učenje matematike Metke*

Obstajajo tudi glagoli, ki za svoje dopolnilo ne vzamejo samostalniške ali predložne besedne zveze, temveč recimo pridevniško zvezo (*Črt je postal visok.*) ali pa kar cel stavek, o čemer bomo govorili kasneje.

Predložne zveze

- V nekaterih primerih se zdi, da so predlogi, ki uvajajo prislovna določila preprosto opustljivi:

(96) *V Perm grem v nedeljo (5. 10. 2014)*

(97) *V Perm grem to nedeljo.*

(98) **V Perm grem v to nedeljo.*

(99) **V Perm grem nedeljo.*

(100) *V Ljubljano grem naslednjo nedeljo.*

- Kakšna je prava distribucija predlogov oz. kdaj vse so opustljivi, mi ta trenutek še ni najbolj jasno.

- Ko 'nedelja' modificiramo, predlog ni potreben, četudi to ni prav tako.

- (101) *Srečali se bomo v nedeljo.*
 (102) *Srečali se bomo naslednjo nedeljo.*
 (103) *Srečali se bomo to nedeljo.*
 (104) *Srečali se bomo vsako nedeljo.*
 (105) *Srečali se bomo prvo nedeljo v juniju.*
 (106) *Srečali se bomo na prvo junijsko nedeljo.*
 (107) *Srečali se bomo v nedeljo 13. Januarja*
 (108) *Srečali se bomo 13. Januarja*
 (109) *Srečali se bomo leta 2013*
 (110) *Srečali se bomo v letu 2013*
 (111) *Srečali se bomo letos*
 (112) *Srečali se bomo v letu, ko bo Janez šel k vojakom*
 (113) **Srečali se bomo leta, ko bo Janez šel k vojakom*
- (114) *Srečali smo se prejšnjo nedeljo*
 (115) *Srečali smo se (dva tedna nazaj) v nedeljo*
 (116) *Srečali smo se dve nedelji nazaj*
 (117) *Srečali smo se vsako nedeljo*
 (118) *Srečali smo se na malo nedelj*
 (119) *Srečali smo se na vsako nedeljo*

- To se zdi sorodno znanemu primeru sopojavljanja prislovov in predložnih zvez na položaju prislovnih določil kraja in časa. Prislovi so (zelo verjetno) vedno predložne zveze, kakor trdi McCawley (1988) (glej tudi Larson 1985 za drugačen pristop). Tu se bomo zadovoljili s tem preprostim testom.

- V (120)-(123) so s predložnimi zvezami v vezniški sestavnik združeni običajni prislovi *domov, doma, včeraj ...* Ker veznik 'in' združuje le enake sestavnike, so prislovi in predložne zveze nujno skladenjsko enakovredni. Tu bi lahko šli v eno ali drugo smer: ali so oboji predložne zveze ali pa prislovi.

- (120) *V šolo sem zamudil [[včeraj] in [v petek]].*
 (121) *Nalogo je rešil [[mimogrede] in [z velikim veseljem]].*
 (122) *Darila sem nesel [[domov] in [k sosedu]].*
 (123) *Petru je všeč [[doma] in [v Kromberku]].*

- Če pogledamo prislove, vidimo, da so mnogi sestavljeni, nekateri precej prozorno iz predloga in samostalnika. Torej je enostavneje predpostaviti, da so tudi prislovi predložne zveze, ki pa nimajo vedno izraženega predloga.

- (124) *pozimi/ponoči/podnevi = po + zima/noč/dan*
 (125) *zjutraj/zvečer/spomladi = z/s + jutro/večer/pomlad*
 (126) *dopoldne/popoldne = do/po + poldne*
 (127) *predvčerajšnjim/pojutrišnjem = pred/po + včerajšnjim/jutrišnjem*
 (128) *mimogrede = mimo + grede*
 (129) *spotoma = s + potoma*
 (130) *zlahka/stežka = z/s + lahka/težka*